

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ 11 6 2018
ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A. -Λοιπόν, είπα εγώ, είναι δικό μας έργο, εμείς οι ιδρυτές της πόλης να αναγκάσουμε και τις καλύτερες φύσεις να φθάσουν (ή να επιδοθούν) στο μάθημα, το οποίο προηγουμένως παραδεχτήκαμε πως είναι το ανώτατο, και να δουν δηλαδή το αγαθό και να ανεβούν εκείνη την ανηφορική οδό, και, αφού ανεβούν, όταν (το) δουν αρκετά, να μην τους επιτρέψουμε αυτό που τώρα τους επιτρέπεται.

- Ποιο πράγμα δηλαδή;

- Το να μένουν συνεχώς, είπα εγώ (ο Σωκράτης), στον ίδιο τόπο και να μη θέλουν να κατέβουν πάλι κοντά σ' εκείνους τους δεσμώτες ούτε να συμμετέχουν και στους κόπους και στις τιμές (που έχουν θεσπιστεί) σ' εκείνους, είτε είναι ταπεινότερες (ή ανάξιες λόγου) είτε σπουδαιότερες.

- Μα πώς, είπε (ενν. ο Γλαύκων), θα αδικήσουμε αυτούς (δηλ. τους φιλοσόφους) και θα τους κάνουμε να ζουν χειρότερα, ενώ είναι δυνατόν αυτοί (να ζουν) καλύτερα;

B1. Στην αλληγορία του σπηλαίου, το αγαθό συμβολίζεται με το φως του ήλιου: όπως ο ήλιος φωτίζει και ζωογονεί τα φυσικά όντα, έτσι και στο νοητό σύμπαν το αγαθό οργανώνει τις ιδέες, γιατί είναι δημιουργός αιτία όσων υπάρχουν και ταυτόχρονα σκοπός τους.

α) Στο απόσπασμα, ο Πλάτων χρησιμοποιεί τη φράση «ἀφικέσθαι ... εἶναι μέγιστον», προκειμένου 1) να καταδείξει ότι το αγαθόν είναι το **επιστέγασμα** (ἀφικέσθαι) της φιλοσοφικής παιδείας των αρχόντων της Πολιτείας, το αποκορύφωμα της διαλεκτικής έρευνας του ανθρώπου και 2) να επιβεβαιώσει ότι είναι από τους **βασικότερους όρους στο φιλοσοφικό του σύστημα** και η ύψιστη μορφή γνώσης (νόησις).

β) Η φράση «ιδεῖν τὸ ἀγαθόν» παραπέμπει στη στροφή των οφθαλμών της ψυχής (λογιστικόν μέρος της ψυχής) προς τη γνώση. Όταν τελικά το αγαθόν ενατενίζεται, συλλαμβάνεται με **άμεση θέαση**, άρα είναι αυστηρά **άφατη**. Ούτε ο Πλάτων, ούτε άλλος δεν μπορεί να ανακοινώσει σε κανένα σε τι συνίσταται το αγαθόν, το οποίο κατανοείται μόνο διαμέσου μιας πορείας ελάχιστα μεταδόσιμης και βαθύτατα προσωπικής. Πάντως, αγαθόν είναι: α) το εἶναι και ό,τι διατηρεί το εἶναι· β) η τάξη, ο κόσμος και η ενότητα που διαπερνά και συνέχει την πολλαπλότητα· γ) ό,τι παρέχει την αλήθεια και την επιστήμη. Η έκφραση *αὐτὸ τὸ ἀγαθόν* φαίνεται να δηλώνει την ύψιστη αρχή και την πηγή του όντος και της γνώσης. Ήδη στην αρχαιότητα το Πλάτωνος *ἀγαθόν* ήταν παροιμιακή έκφραση για κάτι το ασαφές και σκοτεινό, όπως φαίνεται από απόσπασμα στο Διογένη Λαέρτιο, στο οποίο μιλά προφανώς κάποιος δούλος και λέγει στον

κύριό του: αυτό το πράγμα το γνωρίζω λιγότερο από ό,τι γνωρίζω το Αγαθόν του Πλάτωνα, δηλαδή το σκοτεινό αυτό φιλοσόφημα.

γ) Για τη φράση «ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν» πρέπει να επισημάνουμε ότι πολύ συχνά στον Πλάτωνα λέξεις που σημαίνουν το ἄνω και την ἀνάβαση χρησιμοποιούνται **μεταφορικώς** για την παιδεία και τα αγαθά που προσφέρει.

Ειδικότερα, στην αλληγορία του σπηλαίου, η πορεία από την απαιδευσία στη γνώση παρομοιάζεται με το ανέβασμα από το βάθος του σπηλαίου στην έξοδο, στον έξω κόσμο. Το ανέβασμα αυτό συμβολίζει την ανοδική πορεία της ψυχής, που δεν προσκομίζει μόνο γνώσεις, αλλά ταυτόχρονα **μεταπλάθει** τον άνθρωπο και τον **μορφοποιεί**.

Η εικόνα της σπηλιάς είναι μια επιβλητική παρουσίαση για την πορεία του ανθρώπου, ο οποίος προχωρεί για να γνωρίσει την αλήθεια της ύπαρξης. Διακρίνονται 5 βαθμίδες. Οι τέσσερις πρώτες είναι παράλληλες με τους αναβαθμούς της γνώσης του ΣΤ' βιβλίου (δοξασία, πίστις, διάνοια, νόησις) α) μέσα στη σπηλιά βλέπουν μόνο σκιές - **δοξασία**, το δεδομένο της αίσθησης και η απατηλότητά του, β) απελευθέρωση από τα δεσμά, βλέπουν τη φωτιά, πρώτη αβέβαιη γνώση - **πίστις**, το υποκείμενο εμπιστεύεται την αίσθηση, γ) έξω από τη σπηλιά βλέπουν τα πράγματα στο φως του ήλιου, επιστημονική γνώση - **διάνοια**, δυνατότητα λογικών διεργασιών με τη βοήθεια της εποπτείας, δ) θέαση του ήλιου, της φωτοπηγής, της ιδέας του αγαθού - **καθαρή νόηση**, η διαλεκτική επιτρέπει την κατανόηση του κόσμου στηριζόμενη στον καθαρό λόγο, ε) ξαναγεννιούνται φωτισμένοι στη σπηλιά για να απελευθερώσουν τους άλλους. Η επιστροφή αντιστοιχεί στην **ηθική αναγκαιότητα**, που αναγκάζει το φιλόσοφο να περάσει από την ευτυχία του θεωρητικού βίου στον ενεργητικό βίο της πολιτικής ζωής. Το ζεύγος «γνώση και πράξη» σε διαλεκτική σχέση φωτίζει την πολιτική αντίληψη του Πλάτωνα.

B2. α. Ο Σωκράτης αντικρούει την **ατομοκεντρική** άποψη του Γλαύκωνα για την ευτυχία και του υπενθυμίζει ότι τελικός και κορυφαίος σκοπός του νόμου, τον οποίο **προσωποποιεί**, είναι η **ευδαιμονία όλης της πόλης και όχι μόνο μιας κοινωνικής ομάδας**. Βλέπει, λοιπόν, το δίκαιο από τη σκοπιά του συλλογικού συμφέροντος και εκφράζει **κοινωνιοκεντρικές** αντιλήψεις για την πολιτική οργάνωση της πόλης - κράτους. Ο Σωκράτης συλλαμβάνει την ουσία της ένστασης του Γλαύκωνα και απαντά προβάλλοντας το εὔ πραττειν της πολιτικά οργανωμένης κοινωνίας ως αγαθό επιβαλλόμενο από τον Νόμο. Ο νόμος, αντικειμενικός και αμερόληπτος, παρουσιάζεται ως βασική αρχή της πολιτικής συμβίωσης, προκειμένου να αποκλειστεί ο κίνδυνος της αταξίας και του χάους που αναιρεί τις δυνατότητες της δίκαιης πολιτείας.

β. Ο Σωκράτης στην απάντησή του στην ένσταση του Γλαύκωνα αποδίδει στο Νόμο τρεις βασικές λειτουργίες με τις οποίες επιδιώκεται η ευδαιμονία της πόλης. Χρησιμοποιεί τρεις μετοχές **“συναρμόττων, ποιῶν και ἔμποιῶν”** για να καταδείξει τρεις διαπραγματέυτες λειτουργίες - προϋποθέσεις για την ύπαρξη και την ευδαιμονία της πόλης.

α. “συναρμόττων τοὺς πολίτας πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκη”

Με το πρώτο μετοχικό σύνολο ο Πλάτωνας προβάλλει την **κοινωνική** λειτουργία του Νόμου, καθώς επιδιώκεται η κοινωνική συναρμογή των πολιτών.

Ο Πλάτωνας συχνά κάνει λόγο για την αναγκαιότητα της αρμονίας τόσο στα μέρη της ψυχής, με την υποταγή του κατώτερου μέρους στο ανώτερο (το “ἐπιθυμητικὸν” πρέπει να υποτάσσεται στο “θυμοειδές” και το θυμοειδές στο “λογιστικόν”), όσο και στις σχέσεις των πολιτών μεταξύ τους. Μόνο αν επιτευχθεί αυτή η αρμονία, θα οδηγηθούν οι πολίτες στη δικαιοσύνη, στην ομαλή συμβίωση μέσα στην πόλη και κατ’ επέκταση στην ευδαιμονία. Αν όμως ο πολίτης είτε από φιλαυτία είτε από ματαιοδοξία είτε από αδυναμία κρίσης δεν είναι σε θέση να οριοθετήσει τον τομέα της δραστηριότητάς του, τότε τουλάχιστον θα πρέπει να συμμορφώνεται προς τις υποδείξεις του εμπειρότερου, του σοφότερου, του σωφρονέστερου.

Έτσι, ο νόμος, προκειμένου να πείσει τους πολίτες να υπακούουν σ’ αυτόν, ώστε να επέλθει η κοινωνική αρμονία, χρησιμοποιεί την **πειθώ** και τη **βία** (Πλάτων, Νόμοι, ο άριστος νομοθέτης συνδυάζει την πειθώ με τη βία). Ο νόμος εναρμονίζει τους πολίτες χρησιμοποιώντας την πειθώ, την εκούσια δηλαδή υπακοή των πολιτών στις επιταγές του, και τον εξαναγκασμό, δηλαδή τη δύναμη των κυρώσεων που διαθέτει.

Με την **πειθώ**, με τη χρήση, δηλαδή, λογικών επιχειρημάτων, την προβολή υγιών προτύπων και με την παιδεία οφείλουν οι πολίτες να συνειδητοποιήσουν τον κοινωνικό τους ρόλο, να παραμερίσουν το προσωπικό τους συμφέρον και να προσφέρουν αλληλοβοηθούμενοι ό,τι είναι δυνατόν στην πολιτική κοινωνία. Η μέθοδος αυτή απευθύνεται κυρίως στους πεπαιδευμένους πολίτες.

Υπάρχουν, όμως, πολίτες και μέλη της κοινωνίας, οι οποίοι δεν πείθονται με τον λόγο. Σ’ αυτούς επιβάλλεται η **βία**. Πρόκειται για τον καταναγκασμό που ορίζεται από τον νόμο και δεν επιβάλλεται τυραννικά, αυταρχικά. Η μέθοδος αυτή απευθύνεται, κυρίως, στον “ἄπειρον παιδείας ὄχλον”, στον οποίο ο φιλόσοφος-νομοθέτης την εφαρμόζει. Ο νόμος, όμως, επιβάλλει και στους πολίτες, αν εκείνοι πολυπραγμονούν, καταναγκαστικά, υποχρεωτικά μέτρα για τη συμμόρφωσή τους στο πνεύμα της δικαιοσύνης (όπως και στους πεπαιδευμένους, που δεν έχουν συνεντιστεί με την πειθώ, και στους άρχοντες, που είναι υποχρεωμένοι να ζουν με λιτότητα και ευσυνειδησία, ώστε να εκλείψει η διαφθορά από το δημόσιο βίο). Αυτός ο λιτός και ευσυνείδητος τρόπος ζωής αναφέρθηκε στην *Πολιτεία* οι φύλακες στο πλαίσιο της ιδανικής πολιτείας δεν έχουν προσωπική περιουσία, πολυτελείς κατοικίες, ούτε καν οικογένεια, για να είναι ολόψυχα αφοσιωμένοι στο λειτούργημά τους. Είναι φανερό, λοιπόν, ότι ο νόμος οφείλει να αποβλέπει στην ευδαιμονία όλης της πόλης και να υποχρεώνει τους αγαθούς να ασκήσουν την εξουσία.

β. “ποιῶν μεταδιδόναι ... ὠφελεῖν”

Με το δεύτερο μετοχικό σύνολο ο Σωκράτης αποδίδει στον Νόμο **οικονομική** λειτουργία. Ο Νόμος κατοχυρώνει μια από τις βασικές ιδρυτικές αρχές της πόλης, τον **καταμερισμό** της εργασίας, με τον οποίο κατακτάται η αυτάρκεια. Έτσι, αν το άτομο είναι **φύσει ενδεές**, με την κοινωνική του συναρμογή γίνεται αυτάρκης χάρη στην **αυτάρκεια** που αποκτά η κοινότητα με τον καταμερισμό της εργασίας. Οι εργασίες κατανέμονται σε κάθε πολίτη με βάση τις ικανότητές του, ώστε ο καθένας να στρέφει την προσοχή του όχι μόνο στην ικανοποίηση των δικών του αναγκών, αλλά και στις ανάγκες των συμπολιτών του, με στόχο το κοινό όφελος και την

ευδαιμονία. Συνεπώς, μεταξύ των πολιτών καλλιεργούνται σχέσεις συνεργασίας, αλληλοβοήθειας, αλληλοπροσφοράς και **αλληλεγγύης**.

γ. “καὶ αὐτὸς ἔμποιῶν ... ἐπὶ τὸν σύνδεσμον τῆς πόλεως”.

Με το τρίτο μετοχικό σύνολο δηλώνεται η **παιδαγωγική** και **πολιτική** λειτουργία του Νόμου, ο οποίος έχει χρέος να διαπλάθει ανθρώπους ικανούς και άξιους να διατηρούν τη συνοχή της πόλης. Για να γίνει αυτό, χρειάζεται ο Νόμος από τη μια να περιορίσει την ατομική επιθυμία, ώστε να τιθασευτεί η βούληση από τον Λόγο, και από την άλλη να κατευθύνει την πολιτική κοινωνικοποίηση των ανθρώπων. Συνεπώς, ο Νόμος υπηρετεί τον τελικό σκοπό της ευδαιμονίας του συνόλου και επιχειρεί να υποτάξει την ατομική επιθυμία στην αναγκαιότητα της κοινωνικής συναρμογής και της πολιτικής ευταξίας. Προς αυτή την κατεύθυνση ο Νόμος καλλιεργεί την κοινωνικότητα και ακόμη περισσότερο αναδεικνύει τους αγαθούς πολίτες σε πολιτικούς ηγέτες που έχουν ως καθήκον τη διατήρηση της συνοχής της πόλης. Τέλος, ο νόμος θέτει όρια και περιορισμούς στη συμπεριφορά των πολιτών, αλλά και των φιλοσόφων-βασιλέων, ώστε να μην παρεκτρέπονται και διαταράσσουν τη συνοχή της πόλης.

- B3.**
1. Κέφαλο
  2. τον χορό
  3. εκδιώχθηκε κακήν κακώς από το νησί
  4. επωμίζονται στρατιωτικά και διοικητικά καθήκοντα
  5. την Τυραννίδα

B4.a.	ἀφικέσθαι	ανικανοποίητος
	εἶπον	ρήμα
	ιδεῖν	ιδέα
	μεταδιδόναι	παράδοση

B4.β. Ο σύγχρονος άνθρωπος, παγιδευμένος στο «φαίνεσθαι», επιδιώκει να αποκτήσει κυρίως υλικά αγαθά.

Για τους μετεγχειρητικούς πόνους οι γιατροί συνέστησαν φαρμακευτική αγωγή.

Οι φαύλοι πολιτικοί, λόγω ιδιοτέλειας και εσφαλμένων χειρισμών, προξενούν πολλά δεινά στο κράτος.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. Η ρητορική είναι ανάλογη με τη διαλεκτική. Γιατί και οι δύο ασχολούνται (καταγίνονται) με κάποια τέτοιου είδους (θέματα), τα οποία κατά κάποιον τρόπο ως κοινά είναι χαρακτηριστικό* όλων γενικά των ανθρώπων να τα γνωρίζουν και όχι μιας διακριτής ειδικής επιστήμης. Γι' αυτό και όλοι κατά κάποιο τρόπο συμμετέχουν και στις δύο. Γιατί όλοι μέχρις ενός σημείου επιχειρούν (δοκιμάζουν) και να εξετάζουν και να υποστηρίζουν επιχείρημα και να υπερασπίζονται τον εαυτό τους και να κατηγορούν. Άλλοι λοιπόν από τους πολλούς χωρίς σχέδιο (τυχαία) κάνουν αυτά, ενώ άλλοι από συνήθεια ως αποτέλεσμα άσκησης. Επειδή όμως και με τους δύο τρόπους είναι δυνατό (ενν. να κάνουν αυτά), είναι φανερό ότι είναι δυνατόν αυτά (τα πράγματα) και με μέθοδο να κάνουν. Την αιτία λοιπόν, για την οποία πετυχαίνουν και αυτοί (που ενεργούν) από συνήθεια και αυτοί (που ενεργούν) τυχαία είναι δυνατόν να εξετάσουμε, και κάτι τέτοιο (δηλ. μια τέτοια εξέταση) όλοι θα συμφωνήσουν (ή θα παραδεχτούν) ότι είναι έργο μιας τέχνης.

***Σημείωση:** Σύμφωνα με τον *Perseus catalog* η μετάφραση θα αποδοθεί:

«τα οποία βρίσκονται στις γνωστικές δυνατότητες όλων γενικά των ανθρώπων και δεν περιορίζονται σε καμιά ιδιαίτερη επιστήμη».

Γ2α. ἀφορισμένης: ἀφορίσθη
ὑπέχειν : ὑπόσχες
πολλῶν : ταῖς πλείσταις
δρῶσιν : τῶν δρώντων

Γ2β. τὰ δέ τοιαῦτα ἤδη πᾶς ἂν ὁμολογήσαι / ὁμολογήσει(ν) τεχνῶν ἔργα εἶναι.

Γ3α. τῇ διαλεκτικῇ: ονοματικός ετερόπρωτος προσδιορισμός ως **δοτική αντικειμενική** στο επίθετο «**ἀντίστροφος**», που είναι σύνθετο με την πρόθεση **ἀντί**.

ἐξετάζειν: ἀναρθρο, ονοματικό, **τελικό απαρέμφατο**. Λειτουργεί ως **αντικείμενο** στο αποπειρατικό σημαντικό ρήμα «**ἐγχειροῦσιν**». Υποκείμενο του απαρεμφάτου «**πάντες**»: σχέση **ταυτοπροσωπίας** με το ρήμα εξάρτησης «**ἐγχειροῦσι**».

θεωρεῖν: ἀναρθρο, ονοματικό, **τελικό απαρέμφατο**. Λειτουργεί ως **υποκείμενο** στο απρόσωπο ρήμα «**ἐνδέχεται**». Υποκείμενο του απαρεμφάτου «**ἡμᾶς**»: τίθεται σε αιτιατική λόγω **αναγκαστικής ετεροπροσωπίας**, λόγω απρόσωπης σύνταξης.

Σημ.: Είναι δυνατόν ως υποκείμενο να τεθεί «**τό πάντας ἢ τινά**».

ἔργον: απλό, ουσιαστικό **κατηγορούμενο** που αναφέρεται στο υποκείμενο «**τό τοιοῦτον**» του απαρεμφάτου «εἶναι» μέσω του συνδετικού ρηματικού τύπου «**εἶναι**».

Γ3β. «Ἐπί δ' ἀμφοτέρως ἐνδέχεται»:

I. Είναι δευτερεύουσα, **επιρρηματική αιτιολογική πρόταση, κρίσεως.**

Λειτουργεί ως **επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας ή του αναγκαστικού αιτίου** στο: «**δήλον ὅτι εἴη ἄν αὐτά καί ὁδῶ ποιεῖν**».

II. Εκφέρεται με **απλή οριστική αρκτικού χρόνου «ἐνδέχεται»:** που δηλώνει ότι το αίτιο παρίσταται ως **πραγματικό, βέβαιο αντικείμενο, δηλαδή το αίτιο.**

Γ3γ. Τῶν μὲν πολλῶν: ονοματικός, ετερόπτωτος προσδιορισμός ως **γενική διαιρετική** στο «**οἱ μὲν**».

εἰκῆ : επιρρηματικός προσδιορισμός στο ρήμα «**δρῶσιν**» ως **δοτικοφανές επίρρημα τρόπου.**

ταῦτα: **σύστοιχο αντικείμενο** στο ρήμα «**δρῶσιν**», κατά παράλειψη του γνησίου συστοίχου αντικειμένου «**ταύτας δράσεις**».

διά συνήθειαν: επιρρηματικός προσδιορισμός **της αιτίας ή του αναγκαστικού αιτίου** που εκφέρεται εμπροθέτως με «**διά + αιτιατική**» στο ρηματικό τύπο «**δρῶσιν**».

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

Μ. Νίκα, Κ. Ιατρού, Ο. Μπουντάλα, Γ. Γιαννακά, Ν. Κόλιας, Γ. Κυριμλίδης, Β. Λαφιατής, Μ. Νικολοπούλου, Μ. Οικονόμου, Χ. Παρασκευάς, Κ. Σταθόπουλος